

V I Lenin

Två taktiska linjer

Ända från den proletära massrörelsens början i Ryssland, d. v. s. redan i tio års tid, existerar bland socialdemokraterna djupgående meningsskiljaktigheter rörande taktikfrågorna. Som bekant var det just meningsskiljaktigheter av detta slag, vilka under senare hälften av 90-talet framkallade ekonomismens strömning, som ledde till partiets sprängning i en opportunistisk (Rabotjeje Djelos) och en revolutionär (gamla Iskras) flygel. Men den ryska socialdemokratiska opportunisten skilde sig från den västeuropeiska genom speciella särigheter. Den återspeglade utomordentligt pregnant den ståndpunkt, eller om man så vill, den brist på en självständig ståndpunkt hos partiets intellektuella flygel, vilken svärmade såväl för bernsteinismens slagord på modet som för de omedelbara resultaten och formerna av en ren arbetarrörelse. Detta svärmeri ledde till ett epidemiartat förräderi från de legala marxisternas sida, vilka svängde om till liberalismen, och till uppställandet av den berömda teorin om ”taktiken som process” från socialdemokraternas sida, vilken teori förskaffade våra opportunisterna namnet svanspolitiker (chvostister, av chvost – svans).

De rantade hjälplöst efter i händelsernas kölvatten, föll från den ena ytterligheten i den andra, försvagade vid alla tillfällen slagkraften i det revolutionära proletariatets verksamhet och dess tro på sina krafter, varjämte allt detta oftast och för det mesta maskerades med åberopande av proletariatets självverksamhet. Det är sällsamt, men det är ett faktum. Ingen talade så mycket om arbetarnas självverksamhet och ingen inskränkte, beskar, degraderade med sin predikan denna självständighet så mycket som anhängarna av Rabotjeje Djelo (Arbetarsaken). ”Tala mindre om att stegra arbetarmassans aktivitet” – sade de klassmedvetna, avancerade arbetarna till sina ivriga men okloka rådgivare. ”Vi har mycket mera aktivitet än ni tror, och vi förstår att genom öppen gatukamp understödja till och med sådana krav, som inte lovar några handgripliga resultat. Och det är inte er sak att stegra vår aktivitet, ty det är just ni själva som saknar aktivitet. Beundra mindre spontaniteten och tänk mera på att stegra er egen aktivitet, ni herrar!” – Så måste man karakterisera de revolutionära arbetarnas förhållande till de opportunistiska intellektuella. (”Vad bör göras?”)

De två steg tillbaka till Rabotjeje Djelo, som nya Iskra tagit, har återupplivat detta förhållande. I nya Iskras spalter flödade ånyo svanspolitikens propaganda, maskerad med samma äckliga bedyranden: jag tror på och bekänner mig till proletariatets självverksamhet. I namn av proletariatets självverksamhet försvarade Axelrod och Martynov, Martov och Liber (bundist^{*}) på partikongressen professorernas och gymnasisternas rätt att kalla sig partimedlemmar utan att inträda i någon organisation. I namn av proletariatets självständighet uppfanns teorin om ”organisationen som process”, vilken rättfärdigade desorganisationen och lovsjöng de intellektuellas anarkism. I namn av proletariatets självverksamhet uppfanns den lika berömda teorin om den ”högre demonstrationstypen” i form av en *överenskommelse* mellan en genom tregradiga val sållad arbetardelegation och *zemstvomedlemmarna* om fredligt manifesterande utan att framkalla en panisk skräck. I namn av proletariatets självverksamhet har idén om det väpnade upproret förvanskats och förflackats, degraderats och förvrängt.

På denna senare fråga skulle vi med hänsyn till dess oerhörda praktiska betydelse vilja rikta läsarens uppmärksamhet. Arbetarrörelsens utveckling har varit elak mot de vise männen i nya Iskra. Knappast hade dess första skrivelse spritts i Ryssland, vari man i namn av ”den planmässiga utvecklingsprocessen av proletariatets klassmedvetande och självverksamhet” rekommenderade som en högre demonstrationstyp att ”arbetardeklarationen skulle tillställas

* D. v. s. medlem av ”Allmänna judiska arbetarförbundet”, förkortat: Rund. – Övers.

zemstvomedlemmarna per post samt i form av flygblad i stort antal spridas i zemstvomötets sal"; – knappast hade dess andra skrivelse anlänt till Ryssland, vari man gjorde den fullständigt förintande upptäckten, att under nuvarande "historiska ögonblick den politiska arenan är fylld (!) av stridigheter mellan den organiserade bourgeoisin och byråkratin" och att "den objektiva meningen med varje (hör! hör!) revolutionär rörelse av de undre skikten är densamma (!) och går ut på att understödja parollerna av den av de båda (!!!) krafterna, som är intresserad av den ifrågasättande regimens störtande" (de demokratiska intellektuella proklamerar härmed som en "kraft") – knappast hade de klassmedvetna arbetarna läst dessa storartade brev och haft tid att grundligt skratta ut dem, då de verkliga händelserna av proletariats kamp redan med ett slag vräkte hela detta politiska struntprat av publicisterna i nya Iskra på sophögen. Proletariatet har visat, att det finnes en tredje (egentligen naturligtvis inte den tredje, utan den andra till antalet och den första ifråga om kampduglighet) *kraft*, som inte endast är intresserad av självhärskardömet, utan också *beredd att åstadkomma dess verkliga krossande*. Från den 22 (9) januari växer arbetarnas rörelse inför våra ögon ut till ett folkuppror.

Låt oss nu se, hur denna övergång till uppror bedömdes av socialdemokraterna, vilka tidigare behandlat den som en taktikfråga, och hur arbetarna själva i praktiken gick att lösa denna fråga.

För tre år sedan yttrades följande om upproret som den paroll, vilken bestämmer våra närmaste praktiska uppgifter:

"Föreställ er å andra sidan ett folkuppror. Nu för tiden är väl alla ense om att vi måste tänka på detta och förbereda oss för det. Men *hur* skall vi förbereda oss? Centralkommittén kan ju inte utnämna agenter på alla platser för att förbereda upproret! Även om vi hade en Centralkommitté, så skulle den under de rådande förhållandena i Ryssland absolut inte kunna uppnå någonting genom ett sådant utnämmande. Tvärtom, det nät av agenter, som av sig själv bildas under arbetet på att organisera och sprida den allmänna tidningen, skulle inte behöva "sitta och vänta" på parollen om upproret, utan den skulle just utföra ett sådant regelbundet arbete, som med allra största sannolikhet skulle garantera framgång, ifall ett uppror skulle bryta ut. Just ett sådant arbete skulle befästa förbindelserna både med de bredaste arbetarmassorna och med alla de skikt, som är missnöjda med självhärskardömet, vilket är av största betydelse för upproret. Just under ett sådant arbete skulle förmågan att riktigt värdera den allmänna politiska situationen och följaktligen också förmågan att välja det lämpliga ögonblicket för upproret utvecklas. Just ett sådant arbete skulle lära *alla* lokalorganisationer att reagera samtidigt på samma politiska frågor, händelser och tilldragelser, som upprör hela Ryssland, och svara på dessa "tilldragelser", så energiskt, enhetligt och ändamålsenligt som möjligt – och upproret är ju i själva verket hela folkets mest energiska, enhetliga och ändamålsenliga "svar" till regeringen. Just ett sådant arbete skulle äntligen lära alla revolutionära organisationer på alla håll och kanter i Ryssland att upprätthålla de mest regelbundna och på samma gång strängt konspirativa förbindelser, som skapar partiets *faktiska* enhet, förbindelser, utan vilka det är omöjligt att kollektivt dryfta planen för upproret och just före upproret träffa de nödvändiga förberedande åtgärderna, som måste ytterst strängt hemlighållas.

Kort sagt, "planen på en politisk tidning för hela Ryssland" är alls inte någon frukt av skrivbordsarbete av folk, som blivit smittade av doktrinarism och litteratväsen (som det kan förefalla personer, vilka dåligt satt sig in i planen), utan den är tvärtom den mest praktiska plan *för att från alla håll och genast ta itu med att förbereda upproret men samtidigt utan att för ett enda ögonblick glömma det aktuella vardagsarbetet.*" ("Vad bör göras?")

De av oss kursiverade orden ger ett klart svar på frågan, hur de revolutionära socialdemokraterna tänkte sig upprorrets förberedelse. Men hur klart detta svar än är, så måste den gamla

svanstaktiken nödvändigt framträda också på denna punkt. Martynov har nyligen publicerat en broschyr, "Två diktaturer", vilken speciellt rekommenderades av nya Iskra (nr 84). Författaren är i djupet av sin Rabotjeje Djelo-själ upprörd över att Lenin kunde tala om "det allmänna väpnade folkupprorets förberedande, *fastställande* och genomförande". Den stränga Martynov hugger in på fienden:

"Den internationella socialdemokratin har på grund av den historiska erfarenheten och den vetenskapliga analysen av de samhällliga krafternas dynamik städse erkänt, att endast palatsrevolutioner och pronunciamentos kan *fastställas* på förhand och genomföras framgångsrikt i enlighet med en i förväg uppgjord plan just därför, att de inte är folkrevolutioner, d. v. s. omvälvningar i de samhällliga förhållandena, utan endast omgrupperingar inom den härskande klicken. Socialdemokratin har ständigt och överallt erkänt, att en folkrevolution inte kan *fastställas* på förhand, att den inte kan göras på ett konstlat sätt utan försiggår av sig själv."

Efter denna tirad kommer läsaren måhända att säga, att Martynov tydligen "inte är" någon allvarlig motståndare och att det vore löjligt att ta honom på allvar. Vi skulle vara fullständigt ense med en sådan läsare. Vi skulle till och med tillstå för en sådan läsare, att det inte finnes något större lidande på jorden än att ta alla teorier och resonemang av våra nyiskraiter på allvar. Det tråkiga är, att denna smörja också figurerar i Iskras ledarartiklar (nr 62). Ännu värre är det, att det i partiet finnes folk – och inte alls så få – som låter sig förvirras av denna smörja. Och så måste också vi tala om ting, som inte kan tas på allvar, liksom vi måste tala om Rosa Luxemburgs "teori", hon som upptäckt "organisationen som process". Vi är tvungna att klargöra för Martynov, att upproret inte får förväxlas med folkrevolution. Vi måste förklara för honom att de djupsinniga hänvisningarna till omvälvningen i de samhällliga förhållandena vid lösandet av den praktiska frågan om sätten att störta det ryska självhärskardömet endast är värdiga en kälkborgare från Skräköping. Denna omvälvning i Ryssland började redan med livegenskapens upphävande, och just den omständigheten, att den politiska överbyggnaden hos oss blivit efter den omvälvning som redan ägt rum i de samhälliga förhållandena, gör sammanbrottet oundvikligt för överbyggnaden, varvid ett plötsligt sammanbrott *genom ett slag* är fullständigt möjligt, ty "folkrevolutionen" i Ryssland har redan tillfogat tsarismen hundra slag, och om den kommer att bryta samman vid det hundraförsta eller hundrationde slaget – det är obekant. Endast opportunistiska intellektuella, som vill vältra sin egen kälkborgerlighet över på proletärerna, kan i en tid, då man praktiskt överväger metoderna, hur man skall utdela ett slag av det andra hundralet, pråla med sin katedervisdom om "omvälvningen i de samhälliga förhållandena". Endast opportunisterna i nya Iskra kan hysteriskt skrika om den förfärliga "jakobinska" planen, vars tyngdpunkt som vi sett ligger i den allsidiga massagitationen med hjälp av en politisk tidning!

En folkrevolution kan inte utlysas, det är riktigt. Man måste ge Martov och författaren av ledaren i Iskra nr 62 beröm för att de känner denna sanning ("vad för en förberedelse till uppror kan det överhuvud bli tal om i vårt parti?" frågade i denna ledare Martynovs trogna stridsbroder eller lärjunge i sin kamp mot "utopisterna"). Men att utlysa ett uppror, ifall vi faktiskt förberett det och ifall ett folkuppror på grund av de *försiggångna* omvälvningarna i de samhälliga förhållandena är möjligt – det är någonting som man absolut kan göra. Vi skall försöka att med ett enkelt exempel klargöra detta för nya Iskras anhängare. Kan man utlysa en arbetarrörelse? Nej, det är omöjligt, därför att den består av tusen enskilda moment, som framkallas genom en omvälvning i de samhälliga förhållandena. Kan man utlysa en strejk? Javisst, ehuru – kamrat Martynov, kan ni tänka er det! – *ehuru* varje strejk är resultatet av en omvälvning i de samhälliga förhållandena. När kan man utlysa en strejk? Då en organisation eller den cirkel, som utlyser den, har inflytande på *massan* av de ifrågavarande arbetarna och förstår att riktigt bedöma ögonblicket av det växande missnöjet och förbittringen bland arbetarmassan. Har ni nu fattat, vad det är fråga om, kamrat Martynov och kamrat "ledarförfattare" i nummer 62 av Iskra? Om ni fattat det, var då vänliga och jämför uppror och

folkrevolution. ”En folkrevolution kan inte utlysas på förhand”. Ett uppror kan utlysas, om de som utlyser det har inflytande på massan och förstår att riktigt bedöma ögonblicket.

Lyckligtvis är de upplysta arbetarnas självverksamhet vida längre hunnen än nya Iskras svansfilosofi. Medan Iskra kläcker ut teorier, som skall bevisa att upproret inte kan utlysas av dem, som förberett sig härför genom att de organiserat den revolutionära klassens förtrupp, visar händelserna, att också de som inte förberett sig härför, kan utlysa och mången gång måste utlysa upproret.

Här är ett flygblad, som vi erhållit från en kamrat i Petersburg. Det sattes, trycktes och spreds egenhändigt i över 10.000 ex. av arbetare, som den 23 (10) januari besatte ett legalt tryckeri i Petersburg:

”Proletärer i alla land, förena er!

Medborgare! Ni såg i går självhärskarregeringens bestialiteter! Ni såg blodet flyta på gatorna. Ni såg hur hundratals kämpar för arbetarnas sak mördades, ni såg kvinnor och värnlösa barn dö och hörde de sårades stönanden! Arbetarnas blod och hjärnsubstans bestänkte de gator, som de med egna händer lagt! Vem har skickat trupperna, vem har riktat gevären och kulorna mot arbetarnas bröst? Tsaren, storfurstarna, ministrarna, generalerna och hovslöddret.

De är mördarna! Död åt dem! Till vapen, kamrater, besätt arsenalerna, vapenlagren och vapenaffärerna! Slå in fängelseportarna, kamrater, befria frihetskämparna! Krossa gendarmeri- och polisstyrelserna och alla ämbetsverk. Låt oss störta tsarregeringen och tillsätta vår egen regering. Leve revolutionen, leve folkrepresentanternas Konstituerande församling!

Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti.”

Uppmaningen till uppror av den handfull avancerade arbetare, som tagit initiativet, vann ingen framgång. Vi skulle inte bli överraskade och inte fälla modet på grund av flera resultatlösa uppmaningar till uppror eller misslyckade ”utlysningar” av uppror. Vi överlåter åt nya Iskra att av denna anledning prata om nödvändigheten av en ”omvälvning i de samhälleliga förhållandena” och att i överlägsen ton fördöma arbetarnas ”utopism”, då de ropade: ”Låt oss tillsätta vår egen regering”. Endast hopplösa pedanter eller virrpannor kan betrakta detta rop som det centrala i ett sådant upprop. För oss är det viktigt att konstatera och understryka denna märkliga, djärvt praktiska ansats till lösande av den uppgift, som nu omedelbart förestår oss.

Petersburgsarbetarnas maning gick inte i uppfyllelse och kunde inte gå i uppfyllelse så snabbt, som de önskade det. Denna maning kommer ännu att upprepas mer än en gång, och upprorsförsöket kan ännu upprepade gånger sluta med misslyckande. Men bara det faktum, att arbetarna själva ställt denna uppgift, är oerhört betydelsefullt. Den erövring, som arbetarklassen gjort och som lett till att den blivit medveten om det praktiskt aktuella i denna uppgift och bidragit till att den vid varje folkrörelse kommer att ställas på främsta platsen, denna erövring kan ingen beröva proletariatet.

Socialdemokraterna uppställde redan för tre år sedan på grund av allmänna överväganden parollen om upprorets förberedande. Proletariatets självverksamhet ledde 9 under inflytande av inbördeskrigets omedelbara lärdomar till samma paroll. Det finns olika slag av självverksamhet. Det finns en självverksamhet av ett proletariat med revolutionärt initiativ, och det finns en självverksamhet av ett outvecklat och i ledband fört proletariat; det finns en medveten socialdemokratisk självverksamhet och en subatovsk självverksamhet. Och det finns socialdemokrater, som till och med i nuvarande ögonblick andaktsfullt betraktar just denna

senare självverksamhet, och som tror att man kan undgå att ge ett direkt svar på de aktuella frågorna genom att otaliga gånger upprepa ordet ”klass”. Se exempelvis nr 84 av Iskra:

”Varför – frågar oss ‘ledarförfattaren’ med aggressiv och triumferande ton – har arbetarföreningen och inte yrkesrevolutionärernas snäva organisation satt denna lavin (den 22 [9] januari) i rörelse? *Därför att denna förening verkligen (hör! hör!) var en bred organisation, som baserade sig på arbetarmassornas självverksamhet.*”

Om författaren av denna klassiska sats inte vore en beundrare av Martynov, så skulle han måhända ha förstått, att föreningen först då och i den mån var till nytta för det revolutionära proletariatet, som och i den mån den gick över från den subatovska självverksamheten till socialdemokratisk självverksamhet (varpå den också genast upphörde att existera som en legal förening).

Om nya Iskras anhängare eller nya Rabotjeje Djelos anhängare inte vore svanspolitiker, så skulle de ha sett, att just den 22 (9) januari går deras profetia i uppfyllelse, vilka sagt: ”Arbetarrörelsens legalisering kommer i sista hand att vara till nytta för oss och inte för subatovarna” (”Vad bör göras?”). Just den 22 (9) januari har än en gång påvisat hela betydelsen i den där formulerade uppgiften: ”Att förbereda skördemän, som är i stånd både att rensa bort dagens ogräs” (d. v. s. paralysera subatoviadens nuvarande demoralisation) ”och *likaså att skörda morgondagens vete*” (d. v. s. att ge rörelsen, som med legaliseringens hjälp tagit ett steg framåt, en revolutionär ledning). Men dummerjönsarna i nya Iskra åberopar sig på den rikliga veteskörden för att förringa betydelsen av en fast sammansluten organisation av de revolutionära skördemännen!

Det skulle vara brottsligt, fortsätter samma ledarartikel i nya Iskra, att ”överfalla revolutionens arriärgarde”. Vad denna sats egentligen skall betyda, det vet Allah. Vilket samband som finnes mellan denna sats och Iskras allmänna opportunistiska fysiologi, det skall vi väl en annan gång tala särskilt om. Nu är det tillräckligt att påvisa, att denna sats endast kan ha en verklig politisk mening, nämligen: författaren kryper på magen för revolutionens arriärgarde och rynkar föraktligt på näsan åt revolutionens ”trånga” och ”jakobinska” avantgarde.

Hela motsättningen mellan svanspolitikens taktik och den revolutionära socialdemokratins taktik framträder desto klarare, ju mera nya Iskra förivrar sig i martynovsk anda. Vi har redan i nr 1 av Vperjod (Framåt) klarlagt, att upproret måste ansluta sig till en av de spontana rörelserna. Vi glömmar således ingalunda betydelsen av att ”säkerställa arriärgardet”, om man skall använda ett militärt uttryck. Vi talade i nr 4 om den riktiga taktik, som kommittémedlemmarna i Petersburg tillämpade, då de från första början ägnade all sin kraft åt att understödja och utveckla den spontana rörelsens revolutionära element, men förhöll sig reserverat och misstroget gentemot denna spontana rörelsens okunniga subatovska arriärgarde. Vi skall nu sluta med ett råd, som vi ännu många gånger kommer att bli tvungna att ge nya Iskras anhängare: förringa inte uppgifterna för revolutionens avantgarde, glöm inte vår plikt att genom vår *organiserade* självverksamhet understödja detta avantgarde. Mindre allmänt prat om utvecklandet av arbetarnas självverksamhet – arbetarna uppvisar en oerhört stor revolutionär självverksamhet, som ni inte märker! – ägna mer uppmärksamhet åt att inte de efterblivna arbetarna demoraliseras genom er egen svanspolitik.

Vperjod nr 6, den 14 (1) februari 1905